

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ САНІТАРНИХ ТА ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В ХОДІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС

Basing on the analysis results of data on the structure and dynamics of Ukrainian exports, the growth of Ukrainian trade, mainly of agricultural products, has been established. This determines the need to improve national legislation on sanitary and phytosanitary measures in accordance with the requirements of EU association

Розширення експортних можливостей України та, так звана, експортна експансія українських товарів на зарубіжні ринки у вітчизняних стратегіях розвитку зовнішньоекономічних відносин тісно пов'язується з експортом інноваційної та високотехнологічної продукції. Проте, виходячи з темпів розвитку науково-технічного потенціалу країни та ступеню впровадження інновацій на промислових підприємствах України, слід констатувати складність реалізації даного стратегічного завдання.

Нині значним попитом за кордоном користується українська сільськогосподарська продукція та продовольчі товари, про що свідчать показники зміни товарної структури українського експорту (рис. 1). Це пояснюється природно-ресурсним потенціалом нашої країни, наявністю родючих ґрантів та сприятливими погодно-кліматичними умовами.

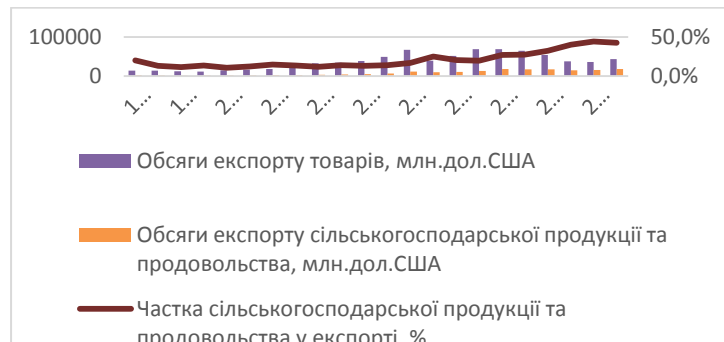

Рис. 1. Динаміка загальних обсягів експорту товарів та обсягів експорту сільськогосподарської продукції та продовольства України у 1996-2017 рр. (Джерело: складено за даними СОТ)

Аналіз даних Державної служби статистики України щодо темпів зростання експорту окремих товарних груп сільськогосподарської продукції та продовольства дозволив встановити найбільш динамічно зростаючі товарні групи та ті групи, які демонструють від'ємні показники приросту (рис. 2).

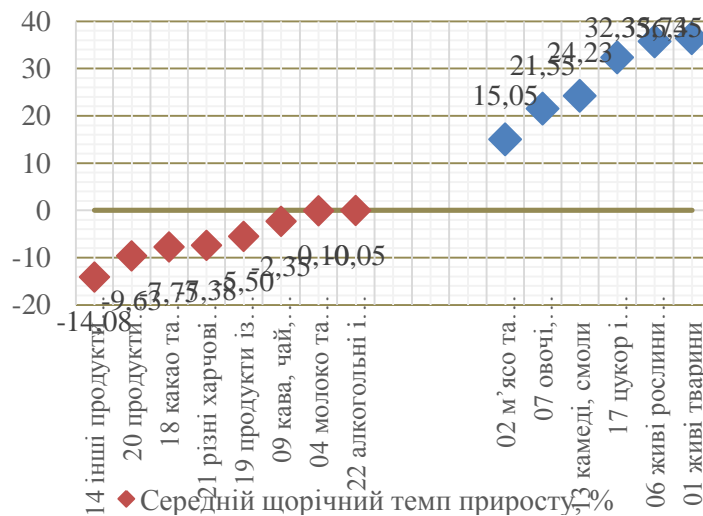

Рис. 2. Показники щорічного приросту обсягів експорту товарів Динаміка загальних обсягів експорту товарів та обсягів експорту сільськогосподарської продукції та продовольства України у 1996-2017 рр. (Джерело: складено за даними СОТ)

Крім того, узагальнення даних про частку української сільськогосподарської продукції у імпорті країн світу дозволила встановити, що для ряду країн наша держава входить до п'ятірки найбільших постачальників сільськогосподарської продукції та продовольства (табл. 1).

Таблиця 1.

Зведені дані щодо місця України у рейтингу найбільших імпортерів сільськогосподарської продукції до країн-партнерів протягом 2006-2016 рр.

Роки	Країни-партнери (ранг України у рейтингу п'яти найбільших імпортерів сільськогосподарської продукції)	Кількість країн	Середній Ранг
2006	Вірменія (2), Азербайджан (5), Білорусь (2), Грузія (3), Молдова (4), Росія (4)	5	3,333
2007	Вірменія (2), Азербайджан (5), Білорусь (2), Грузія (2), Молдова (3), Росія (4)	6	2,857
2008	Вірменія (2), Азербайджан (4), Білорусь (1), Грузія (1), Молдова (4), Росія (5), Сьєрра-Леоне (2), Туреччина (4)	8	2,875
2009	Вірменія (3), Азербайджан (5), Білорусь (3), Грузія (1), Туреччина (5), Узбекистан (5)	6	3,667
2010	Вірменія (3), Азербайджан (4), Білорусь (3), Грузія (2), Молдова (5), Туреччина (5)	6	3,667
2011	Вірменія (5), Білорусь (4), Грузія (2), Молдова (5), Росія (5), Туреччина (4)	6	4,167
2012	Вірменія (3), Азербайджан (4), Білорусь (3), Еквадор (5), Грузія (1), Молдова (5), Росія (5), Сьєрра-Леоне (3), Туреччина (4)	9	3,667
2013	Вірменія (3), Азербайджан (4), Білорусь (3), Еквадор (4), Грузія (3), Гвінея-Бісау (5), Молдова (5), Росія (4), Туреччина (4)	9	3,889
2014	Вірменія (5), Білорусь (3), Еквадор (4), Грузія (3), Росія (5), Туреччина (5)	6	4,167
2015	Азербайджан (5), Грузія (3)	2	4,000
2016	Білорусь (5), Грузія (3), Молдова (5), Туреччина (5)	4	4,500

Як бачимо, кількість країн, для яких Україна є одним з найбільших постачальників сільськогосподарської продукції та продовольства стрімко зменшується, а середній ранг нашої держави в цих країнах зростає (з 3,33 у 2006 р. до 4,5 у 2016 р.).

Крім того, відсутність окремих положень щодо санітарних та фітосанітарних норм в українському законодавстві прокує неможливість виконання завдань відповідно угоди СОТ і, як наслідок, – торгіві суперечки. На сьогодні з 48 торгових суперечок, що розглядаються органом вирішення суперечок саме за Угодою про санітарні та фітосанітарні заходи, у 2 торгових суперечках стороною виступає Україна [1, 2].

Торгівля сільськогосподарськими товарами регулюється низкою Угод Світової організації торгівлі, а саме: 1) Угодою про сільське господарство; 2) Угодою про санітарні та фітосанітарні заходи (Угода СФЗ); 3) Угодою про технічні бар'єри в торгівлі (Угода ТБТ); 4) Угодою про спрощення правил і процедур торгівлі (УСППТ); іншими угодами, які регулюють зокрема: правила походження, митної оцінки, застосування інструментів торговельного захисту, ліцензування, інтелектуальної власності, торгівлі послугами тощо.

Угода про сільське господарство встановлює міжнародні правила торгівлі, зокрема щодо тарифів, квот, спеціальних захисних заходів, внутрішньої підтримки виробника в рамках обумовлених Угодою "скриньок", експортної конкуренції та субсидій, експортних обмежень і заборон.

Ключову роль у торгівлі агропродукцією відіграє Угода СФЗ, оскільки тут містяться принципи щодо застосування заходів, правил, процедур із забезпечення безпеки харчової продукції, захисту здоров'я і життя людей, тварин і рослин, тобто щодо методів виробництва, тестування та інспектування, сертифікації та схвалення, карантинного режиму, оцінки ризиків, вимоги до безпечного пакування та збереження продукції, особливості регіоналізації, гармонізації заходів між країнами, забезпечення прозорості заходів СФЗ та доступу до критичної інформації для уряду та бізнесу.

Ці ж вимоги передбачені й Угодою про асоціацію України з ЄС. Аналіз стану її виконання дозволив встановити, що з 310 завдань, передбачених Угодою у цій сфері нині виконано 16, невиконані 2, а розгляд 292 завдань взагалі не було розпочато (табл. 2).

Таблиця 2.

Стан виконання завдань Глави IV Угоди про асоціацію України та ЄС (станом на 09.04.2019 р.)

Напрями завдань	Всього завдань	Виконано		Простро-чено	Розгляд не розпочато	
		Кількість	%		Кількість	%
1. Рослини, рослинна продукція та інші об'єкти регулювання	164	4	2%	0	160	98%
2. Інші заходи, які охоплюються цією Главою IV	36	0	0%	0	36	100%
3. Заходи, що застосовуються до продуктів тваринного походження	28	7	25%	2	19	68%
3.1. Патогенні гени	3	0	0%	0	3	100%
3.2. Основні категорії продуктів тваринного походження для споживання людиною	25	7	28%	2	16	64%
4. Заходи, що застосовуються до основних категорій живих тварин	37	0	0%	0	37	100%
5. Стандарти утримання та поводження з тваринами	9	0	0%	0	9	100%
6. Регіоналізація / Зонування, території, вільні від шкідників, та захищених зон	16	0	0%	0	16	100%

Продовження табл. 2

7. Заходи, що застосовуються до харчових та кормових добавок	20	4	20%	0	16	80%
--	----	---	-----	---	----	-----

Джерела: складено на основі даних [3]

Зокрема, Україною прострочено виконання ряду важливих завдань удосконалення інституційного базису виробництва та реалізації продукції тваринного походження, зокрема:

1) приведення заходів, що застосовуються до харчових продуктів тваринного походження, у відповідність із законодавством ЄС (в частині контролю температур у транспортних засобах, сховищах і на складах харчових продуктів швидкої заморозки, призначених для споживання людиною);

2) наближення норм національного законодавства про заходи, які застосовуються щодо меду та продуктів бджільництва, до законодавства ЄС.

Тому нині якісне поліпшення стану торгівлі даними товарними групами та укріплення позицій нашої держави на відповідних світових ринках повинно передбачати не лише конкурентні переваги української сільськогосподарської продукції та продовольства за ціною, а й за якістю та екологічністю.

Це вимагає удосконалення системи чинного законодавства з питань санітарних та фітосанітарних заходів, як того вимагає відповідна угода СОТ.

Список використаних джерел:

1. Russia - Measures Concerning the Importation and Transit of Certain Ukrainian Products // WTO. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds532_e.htm

2. Ukraine - Measures relating to Trade in Goods and Services// WTO. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds525_e.htm

3. Навігатор угоди// Європейська правда. 2019. URL: http://navigator.eurointegration.com.ua/tasks?type=chapter&id=phytosanitary_measures